

punta del mapa ciutadà, s'hi alça la freda geometria del Parlament, cruïlla dels camins que vénen de tot Europa. Aquesta Europa complexa, feta —com Estrasburg— de contradiccions i d'esperances.

L'ensenyament de l'art

El desè aniversari de la creació de l'Estudi d'Art de Domènec Fita ha donat peu a recordar les múltiples accions que els artistes gironins van dur a terme, des de 1963 fins a 1978, per fer possible l'ensenyament oficial de l'art a Girona. Quinze anys de propostes amb nou o deu projectes diferents, tots frustrats, que anaven des d'una facultat universitària d'art fins a una escola d'arts aplicades, una escola d'arts i oficis, un centre de formació professional de modalitat artística o un taller experimental d'arts plàstiques.

Hi ha, però, una prehistòria més remota dels actuals centres d'ensenyament artístic que també mereix ser recordada. Podria començar, potser, l'any 1897, a les portes del segle XX, quan Prudenci Bertrana, hereu arruïnat de l'Esparrà, s'instal·la a Girona i, per guanyar-se la vida, pinta i ensenya a pintar. Palol descriu el seu taller a *Girona i jo*, però és el mateix Bertrana el qui explica magistralment, *El Vagabund*, en clau autobiogràfica, fins a quin punt el seu precari ensenyament de l'art era tota una aventura cultural i humana en el marc estret de la Girona de l'època: «Innocenci començà donant algunes lliçons de dibuix i de pintura. Havia instal·lat una petita acadèmia a la mansarda d'una casa vella transformada en taller. Per convèncer el propietari que una tal transformació no era pas res mai vist, ni titànic, ni contrari als bons costums, ni a la religió, ni a l'ordre, hagué d'esmerçar tota la seva eloqüència, cercar amics fiadors, presentar un certificat de bona conducta, d'antecedents penals i altres documents acreditatius d'haver complert amb el rei, amb Déu i amb la pàtria i estar en ple ús de les seves facultats mentals».

El mateix any 1897, el pintor Josep Pons Martí munta a Girona una acadèmia particular de dibuix i pintura que ja havia regentat a Sant Feliu de Guíxols. Hi ensenya, segons diuen els anuncis, «geometria i perspectiva, tècniques de pintura i dibuix, preceptes d'anatomia i aplicació dels ombrejats, fórmules calligràfiques i d'ornamentació». Pons Martí és un acadèmic que no entronca amb els moviments renovadors de la seva època i resta ancorat

Aguilera va obrir a Girona la primera acadèmia de dibuix al natural amb model nu.

- L'arquitecte italià Alberto Sartoris, conegut a Girona per la seva amistat amb Joaquim Masramon, pel seu estudi de la catedral i pels elogis que va tributar al barri vell de la ciutat, ha anat a Lleida, a l'edat de 88 anys, per participar en una Setmana d'Estudis Urbans, i ha afirmat que «s'acabarà amb les ciutats verticals». També ha dit que «s'hauria d'acabar amb el mercantilisme de l'arquitectura, que obliga a una construcció de la desesperació». El salt entre el «s'acabarà» i el «s'hauria d'acabar» és significatiu. Com ha dit el mateix Sartoris, «se que nosaltres, els idealistes, sempre serem una minoria; sempre serem pocs per intentar construir l'arquitectura de la felicitat».

- Els concerts i recitals d'aquest estiu a les antigues casernes de Girona han rebut tota mena de crítiques: escassa promoció, inadequació de les instal·lacions, overbooking d'entrades, mala organització... Ningú no s'ha fixat, però, en el fet que pràcticament tots els participants duen noms exòtics: Loquillo y los trogloditas, Orquesta Mondragón, Hombres G., Kool and the gang, Kitch-Metropol-Locura de amor, Mecano, Isis-Tremendos-Contraseña, Danza invisible, Apátridas-Dr. Chivatos, Luz Casal-Los inhumanos, Miguel Ríos... Amb prou feines dos noms d'aquesta llarga llista —Sopa de Cabra i Sangtraït— ens recorden vagament que es tractava de concerts promoguts o patrocinats per l'ajuntament d'un ciutat catalana.

- La revista Cultura, del Departament homònim de la Generalitat, ha publicat un article de Josep M. Casassús sobre Carles Rahola. Tot correcte, si no fos que l'inevitable centralisme ha fet acte de presència en el peu de la il·lustració. La llegenda diu: «Carles Rahola fotografiat a la Rambla barcelonina». Però la fotografia és ben explícita: l'escriptor màrtir està assegut al característic banc de pedra que emmarca el monument a Garreta, a la Devesa de Girona.

en el món dels clàssics com a únics models de perfecció. Plega el taller cap als anys trenta, però des de 1926 ja se n'ha obert un altre, el del saltenc Josep Aguilera, que abandona les normes acadèmiques per deixar que els deixebles s'expressin en llibertat. Ofereix, en aquella Girona plena de prejudicis, la primera acadèmia de dibuix al natural amb model nu, i això li val tota mena de suspicàcies. Passat l'escàndol inicial, Aguilera alterna l'escola particular amb l'Escola Municipal de Belles Arts, on hi ha un altre professor, Joan Carrera, que també dona classes privades a casa seva. Aguilera i Carrera són, ja, els mestres d'una generació d'artistes que tots hem conegut. Després de la guerra apareix Joan Orihuel, també amb acadèmia pròpia, bressol de molts artistes gironins d'avui.

A la fi d'aquesta llarga cadena, hi trobem altres experiències d'ensenyament privat, com la mantinguda durant tant de temps per Isidre Vicens, la que Domènec Fita va crear fa deu anys i les que darrerament han anat sorgint en l'àmbit ciutadà. A nivell oficial, hem vist renovar-se l'Escola Municipal de Belles Arts i transformar-se en el prometedor Centre Cultural la Mercè, però encara no hem pogut assolir ni l'Escola d'Arts i Oficis que Rafael Masó va perseguir, de 1914 a 1917, amb una tenacitat tan il·lusionada com vana.

Estiu, temps de records

Ara que tornen a estar de moda les memòries i els llibres de records, la Costa Brava també és objecte d'uns quants tributs personals i nostàlgics. Dos llibres recents han resultat especialment aptes per omplir profitosament algunes hores d'estiu: *Camilla, cuinera de Tossa*, de Jaume Pol Girbal, i *Memòries de la Fosca*, d'Albert Segur i Vilahur.

L'obra del malaguanyat periodista Jaume Pol ofereix més de cinquanta receptes de cuina de la famosa mestressa d'un popular restaurant. Però conté, a més, dos deliciosos capítols —*L'àlbum de l'Agustí* i *L'àlbum de la Camilla*— dedicats a glossar respectivament la Girona dels botiguers i la Tossa dels mariners, petits industrials i contrabandistes, a cavall entre el segle XIX i l'actual.

El llibre sobre la Fosca, obra d'un metge fins ara inèdit com a escriptor, reflecteix amb tota mena de detalls la vida dels estiuejants a la platja palamosina d'ara fa quaranta anys. L'autor enyora visiblement aquella època; el llibre és impregnat d'una certa tristesa íntima que allora de tant en tant i el converteix en una melangiosa elegia pel paradís familiar perdut.

El doctor Segú aixeca acta puntual dels canvis del paisatge: «El barri del Figarà s'ha hipertrofiat, el Pla es va omplint de monstruoses naus industrials i tot està afagant un caire absolutament suburbial, que ni la presència d'un ramat d'ovelles pot dissimular. I aquest aire suburbial està acostant-se a la Fosca. Si Déu no hi posa remei, arribarà ben aviat a les terres del mas Juny. De fet, ja hi està arribant».

Les modificacions del paisatge comporten inevitablement els canvis de l'ecosistema: «Han desaparegut els conills del cap Gros, les òlibes de la torre de can Vilahur, les cigales de la pineda, els cucs de la sorra, els lliris de Castell, les guineus dels boscos del terme, els gripaus, les papallones i els dragnets nocturns. I ara comencen a escassejar els cargols i els bolets».

Però les pèrdues més sentides per l'autor són les que s'han produït en el terreny humà: «Aleshores la gent estimava el país i el contemplava (...) Ara anem amb cotxe a Roses, a Cadaqués, a Peratallada o a Vilabertran. Cada dia hi ha, però, més gent a la Fosca que no ha estat mai a la Miranda, que no ha pujat mai al Molí Vell ni al cim del puig del Terme i que potser no ha passejat pels carrers de Sant Joan. Gent que si coneix s'Alguer és perquè l'ha vist del mar estant» (...) «Els intents que s'han fet per retornar (a l'antiga festa major de la Fosca) no han tingut èxit. Ara, els francesos celebren el seu dia de juliol i els suïssos el respectiu a l'agost. Però els estadants del país estem ensopits. No passem d'organitzar sardinades».

En aquesta literatura d'estiu que parteix dels records, les vivències del passat desemboquen sovint en denúncies del present.